

СИСТЕМА ЗАЙМЕННИКОВИХ ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ ЗА ТЕКСТОГРАФІЧНИМИ ДАНИМИ ГОВІРКИ

*Т. В. Громко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
(Кропивницький, Україна)*

e-mail: phd.hromkot.v@gmail.com

ORCID: org/0000-0002-4661-4302

У статті описана система займенникових форм, зафіксованих в усному мовленні української степової говірки села Піщаний Брід Добровеличківського району Кіровоградської області. Засвідчений матеріал репрезентує багато граматичних особливостей, що сприяє лінгвістичній інтерпретації говірки як мовної системи через репертуар релевантних структурних рис, їхні системні зв'язки в контекстах тощо. Аналіз текстів як комунікативно зумовлених діалектних характеристик мовлення показав переваги в діагностиці спонтанних виявів у різноманітних виражальних конструкціях. У досліджених текстах займенникові форми виявляють як релевантні риси степового говору південно-східного наріччя української мови, так й окремі граматичні вузькодіалектні явища. З'ясовано, що займенникова словозміна в говірковому дискурсі зумовлена в основному фонетичними явищами та аналогійними впливами. Опис займенників як складників граматичної системи говірки спроектований на застосування сучасних лінгвістичних дослідницьких процедур, що забезпечить екстраполяцію моноговіркових займенникових форм у подальших діалектологічних морфологічних студіях.

Ключові слова: діалектологія, говірка, степова говірка, граматична система, займенник, займенникові форми, словозміна, село Піщаний Брід.

Актуальність. Діалектологічна наука як лінгвістична галузь на сьогодні потребує найрізноманітніших технологій і способів фіксації діалектного матеріалу для різнопланової наукової інтерпретації. Працюючи в цьому напрямі, лінгвісти укладають діалектні корпуси даних, що містять репрезентацію найменших квантитативних одиниць діалектного простору – говірки. Монографічний опис діалектних утворень актуалізований необхідністю повного дослідження їх як мовних систем. Водночас говірка як цілісна багаторівнева одиниця потребує нині комплексного всебічного діалектографічного мовносистемного опису, що його ми кваліфікуємо як моноговіркову дескрипцію. Емпіричний матеріал для різних методів описування говірки, на відміну від типологічного діалектологічного опису, полягає не в традиційному диференційному лексикографічному представленні говіркових елементів, а в текстово-тезаурусному корпусі говіркових даних, у лінгвістичній параметризації та в аналізі явищ усіх мовних рівнів, репрезентованих у говірковому мовленні. Виокремлена нами спеціальна підгалузь діалектології – ідіомологія – передбачає розв'язання основного завдання – застосувати квантитативні методи аналізу говіркових явищ за текстографічними даними, ураховуючи не лише суто лінгвістичні параметри дослідження, а й психологічні, когнітивні, прагматичні тощо, для всебічного вивчення говірки на основі повного діалектографічного (тексто- та лексикографічного) опису. Говірки (ідіомеми) як об'єкт ідіомології активізують граматичний аспект мовлення, дослідження якого через текстографічну базу окремого діалектного угруповання є актуальним нині в українській діалектології і, на думку П. Ю. Гриценка, «в зарубіжній і вітчизняній діалектології стає ідеологією сучасних лінгвістичних досліджень» [3, с. 11].

Опис фонетичного, граматичного та лексичного рівнів говіркового мовлення є фрагментом дескрипції говірки на основі корпусних і лексикографічних технологій, що орієнтовано в перспективі на монографічний моноговірковий опис. Морфологічні класи самостійних і неповнозначних слів, виявлених у говірці, репрезентують граматичні явища

говіркового дискурсу. Відтак аналіз говіркових текстів як комунікативно зумовлених діалектних характеристик мовлення показує переваги дослідження морфологічних особливостей говірки через діагностику спонтанних виявів у різноманітних виражальних конструкціях [4, с. 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних граматичних студіях, підґрунтям яких є корпус діалектних текстів [6; 10], звернено увагу не лише на формальні структури морфологічних класів самостійних і неповнозначних слів, а й на їхнє значення та синтаксичну роль. Говірковий дискурс, на наш погляд, може пояснити «і периферійність морфологічних розрядів щодо літературного й діалектного узусу, і лакунарність окремих словоформ у граматичній системі говірки» [5, с. 30].

Мета статті – описати систему займенникових форм за текстографічними даними говірки села Піщаний Брід Добровеличківського району Кіровоградської області.

Результати дослідження. Розглядаючи займенникові форми в діалектних текстах, ми виокремили основні типи явищ говірки (ідіомеми) з огляду на їхнє входження до загальнономовної та діалектної систем. Такий аналіз різних типів явищ, виявлених у займенникових формах, актуальний як на морфологічному, так і на інших мовних рівнях. Відтак серед морфологічних відмінностей займенника в говірці виокремлені такі, що: а) спричинені особливостями фонетики діалекту; б) зумовлені історичними чинниками; в) викликані різними напрямками індукції (граматичної аналогії).

У говірковому дискурсі зафіксовано активне вживання особових займенників *яа, ти, ми, ви, в'ін* і зворотного *себе*, співвідносних з іменниками в називному відмінку, як і в усіх стратах загальнонародної мови (літературній та діалектній) (пор. [1, с. 119]). Проте вони відрізняються, з одного боку, функціонуванням, а з іншого – словозміною.

До функціональних належить заміна однієї форми займенника іншою: 2 ос. *ви* (замість *ти*) і 3 ос. *во̀ни* (замість *в'ін, во̀на*) у значенні пошанної форми звертання і вказівки, наприклад, на батьків чи старших людей (у традиціях старшого покоління): *мам / ви б п'їшла ў с'їл'со'в'ет; во̀ни прийшла; ви ўчора при'ходиў?; ви видойїли ко'рову?; во̀ни мо̀лиц'а / бо'р'їдна; ма̀ти / во̀ни мо̀лодец' і т. ін.*

Особливістю словозміни цього розряду займенників у говірці є представлення фонетичних варіантів, пов'язаних із наближенням у ненаголошеній позиції [e] до [u], реалізованим звуками [e], [e^u] (*мѐне, мѐн'ї*) чи [i] (*м'їн'ї*), наближенням і звуженням [o] до [y] – [o^y], [o^u] (*то'б'ї, су'б'ї*), що дослідники багаторазово відзначали в діалектному мовленні респондентів-представників як степового, так й інших говорів [11, с. 197].

У дав., місц., знах., орудн. відм. займенник *яа* виявляється в говірковому мовленні в редукованих формах: *ти мн'ї ни'в'їриш?, поклади мене ў'їда ў'головах, в'еч'но м'ноу ни до'вол'їн*. Редукція цієї граматичної ідіомеми може бути зведена до однозвукового вияву: *при'м'їр'аї м'це, їак на м'шїтїї*.

Засвідчено поодинокі вживання форми наз. відм. займенників *яа, ми* у функції род. відм.: *дес'ат' д'їтеї і ми дв'ї, хто ро'бїў / к'роми яа*.

Предметно-особовий займенник *в'ін* у наз. відм. має поодинокі вияви у формі *он* (*не в'їн / а он на н'о ка'зали*), однак у непрямих відмінках, як і відповідний займенник с. р., форми без початкового [н] у позиції після прийменника: *з (дл'а, через, з-п'їд) їого; редуковані – шоб їго ли'ха го'дина ўз'ала, даў їму сала* (без прийменника); *ўз'аў їо с собої; те ї / слова не скаже; це в'їн // ти з її п'їдеш?*; а також із прийменником *коло*: *коло їого стала, коло н' (н'ого) проїїхаў, хот' карт'їну з їого п'їши*; прийменник *до* з енклітиком: *до го хо'дили*; безприйменникові конструкції: *го'му в'їр'у, дала гу пок'її*. Фонетичної видозміни набуває цей займенник при словозміні: *кажу її'му, а її'му ўс'одно, ти її'му помо'жи*. Практично всі ці форми зафіксовані в мовленні старших носіїв як генетичні риси говірки в архаїчних формах, і тільки фіксація говіркового дискурсу в усіх можливих форматах може забезпечити віднайдення таких граматичних репрезентацій.

У говірковому дискурсі род., знах. відм. особового займенника ж. р. *во̀на* після прийменника послідовно вживається у формі *нейї* (*ў'нейї кор' була, до нейї д'їти*

приїхали), без прийменника – енклітична форма *її* (бог *її* помага, *її* побили гет', *її* мотали ў тепле/ шоб ни мерзла), а також стягнена архаїчна форма *н'у* (бач'у н'у кажин ден', похоронили н'у за клайбишч'ом), різним способом редуковані утворення *її* (бачила *її* поза уч'ор'ого, до *її* ходиў), і (дожи'ни і, зда'ла і; не побачила і / бо во'на із'аду була).

У дав. відм. вживані форми *її*, *її'ї*, *її*: *ку'пиў її*, *справила її'ї* п'їжак, *да'ла її руб*, *на її крашче вигл'адит'*, *її'ї ўже ши'с'ат*, у місц. відм. – аналогічно (на н'ї де с'адиш / там і во'зал, *їїздиў на її*, *на її'ї зверху ўпало*, *д'їрка на н'ї*). Зафіксовані також редуковані утворення як граматичні ідіоми *її* (до *її* ходиў, од *її* аж знаў), *її* (да'ла *її* п'їт'їсотку, бог *її* прос'тит'), а також однозвуків вияв *і* (зробила *і* х'їм'їу).

Варіанти форм 3 ос. множ. займенників репрезентують грамеми род., знах., місц. та орудн. відм. *них*, *їїх*: до *них* ходили, обраш'чалас' до *їїх* за помоч':у, і без *їїх* тошно; с'куч'їла за ним, за *їм* хот' на край с'в'їта. Отже, спостерігаємо дію тенденції до усунення приставного [н], як і в інших займенникових формах. Наприклад, з *ними* – з *їїми*. У говірковому мовленні старших людей засвідчені форми оруд. відм. *її* (*їа* з *її* робили).

Питально-відносні займенники *хто*, *що* в говірці не видозмінюються, за винятком фонетичного варіанта *шо*, який, подібно до омонімічних сполучника *й* частки, є діалектною нормою [1, с. 122].

Репрезентації в говірковому мовленні вказівних займенників *цей*, *той*, крім діалектних нормативних виявів [9, с. 105], демонструють фонетичні релевантні явища: 1) уживання їх разом із препозитивним формантом *о-*, що увиразнює вказівку і є, напевно, фонетично зміненою вказівною часткою *ос'* [10, с. 302] (*о'цей с'ат'їн*, *о'акиї корон*, *о'а'к'ї плоска'ч'ї*); 2) з постпозитивним формантом *-о*, що також, імовірно, похідний від частки *ос'* [Ibid] (*то'їо хл'їб*, *та'кийо ба'ран*); 3) із притаманною протезою [7, с. 67] в чи реалізація вказівної частки як *во* (див. [10, с. 302]) (*то'во т'рактор*, *о'а'їо ви'лика із'їрка*); 4) з ускладненим формантом *-во* чи *-вого* / *-гово* як граматичні ідіоми (*о'аке'во шос' страш'не*, *о'ц'їво'го крун'делики*, *о'аке'го'во ш'част'а*). До того ж спостерігаємо й т. зв. нашарування вказівних часток *ос'о'с'ниї*, *ту'вошнїї*, *о'а'мошнїї*.

Форми з початковим [с] замість літературного [ц] у говірці не представлені, а вживаються *цей*, *ц'а*, *ц'ойі*, *ц'ойойу* (з *ц'ойойу* / *їак* *її'ї*; *ц'ойу до'вол'на*). Можливе також паралельне функціонування форм із голосним [о] (*о'цейї*, в *о'ц'ому дом'ї*).

Вказівний займенник *с'т'їл'ки* (*с'т'їки*, *с'т'їко*, *с'т'їл'ко'во*) та питально-відносний *с'к'їл'ки* (*с'к'їки*, *с'к'їко*, *с'к'їко'во*), незважаючи на ряд репрезентованих фонетичних варіантів, представлених у говірковому дискурсі, синтаксично реалізовані подібно до літературного стандарту: *ну іх / с'к'їл'ко'во пона'ходило*; *с'к'їки роботи зробиш / с'к'їки ї буде*; *с'к'їки ж во'но с'тойе?*

У говірковому дискурсі привертають увагу акцентні варіації форм непрямих відмінків присвійних займенників *м'її*, *тв'її*, *св'її*: *мого* – *мо'го*, *т'вого* – *тво'го*, *с'вого* – *сво'го* і под., а також форми *мо'їого*, *тво'їого*, *сво'їого* у вживанні з прийменниками: а до *мо'їого* ни до'ходе, з *мо'їого* в'їдра, ў *тво'їого* су'с'їда, до *сво'їого* бат'ка с'їкаїс'; *вир'адила ў сво'їого тиджа'ка було*.

У дав., місц. відм. ч. р. і с. р. нестягнені форми з флексією *-їм* не зафіксовані (*мо'їому*, на *тво'їому* і под.), проте в говірковому дискурсі привертають увагу форми ж. р.: *мо'її ч'ере'вики*, на *тво'її* плеч'ї, *їди до с'воїї с'їм'її*; в оруд. відм. ж. р. – дублетні варіанти: *мо'їейу*, *тво'їейу*, *сво'їейу*; *мо'їойу*, *тво'їойу*, *сво'їойу*: з *мо'їейу* роботойу, *тво'їейу* дур'їс'т'у, *балакаў с' сво'їейу*; *ходе мо'їойу до'рогойу*, *до'вол'на тво'їойу* *киц'койу*, *х'вастайїц'а сво'їойу* *ро'т'акойу*.

У говірці зафіксовані редуковані форми різних розрядів займенників усіх трьох родів: *то'той*, *ото'той*, *тота*, *тото*, *осе'сеї* (*то'той* *кажу* / *їак* *їо'го*; *ка'заў ото'той* *ч'олов'їк*, *тота* *голка з зелено'їу* *ниткойу*, *роби* *тото*, *пок'ладеш* *тото-тото*, *осе'сеї* *кач'ур*). Мовознавці таке явище трактують як спробу «виділення, підкреслення означуваного займенником предмета, особи» [8, с. 16]. Засвідчені в говірці рідкісні

редупліковані форми займенників *во|на-во|на*, *йї|йї-йї|йї*, *іх-іх* можна трактувати як синтагми для підтвердження особи: *так / во|на-во|на наш|коднич`ала*; *йї|йї-йї|йї га|н`аў / це точ`но*; *бачила іх / іх-іх / точ`но йїх*.

Означальні займенники, представлені в говірці, окрім загальнономовних виявів *вес`*, *ў|с`акиї*, *уў|сиї*, *ко|жен*, *ко|жний*, *ї|ншиї*, *жоден*, *жодний*, мають фонетичні та морфологічні варіанти: *ў|вес`*, *у|вес`*, *уве|вес`*, *ў|сен`*, *ў|сен`к*, *ў|сен`киї*, *ў|с`ач`с`киї*, *жод:ин*, *жодин:иї*, *ї|нч`иї*, *ка|жин*, *ко|ждий* (*ў|вес` мир |бачит`*, *ў|вес` хлам скин`*, *уў|сиї ни зна, ч`ут` на уў|с`у Лван`ї|с`ку*, *у|вес` пол миї*, *розд|ви|ўс` уве|вес` то|вар*, *ск|лали уве|вес` пере|їезд*, *до ў|сен` не достукаї|с`а*, *ў|сен`к |може грош`ї трен`к*, *ри|дала на ў|сен`киї ку|ток*, *ў|с`ач`с`киї в:а|жай|ушч`иї себе чолов`їк*, *ї шоб |жод:ин не зво|ниў*, *жод:ин не пере|в`їр`айїц`а*, *ни ў|л`їзла |жодин:а ко|рова*, *ї|нч`иї би |кинуў*, *до ї|нч`ойї п`їшоў*, *це ў|же ї|нч`е |д`їло*, *доў|жний |ка|жин знат`*, *ка|жин па|цан с|п`їч`ки ма*, *ко|ждий дв`їр об|ходе*, *у |ко|ждого |уч`н`а пров`їр`ат` ў|зут`а*). Про такі мовні вираження, граматичні ідіомеми, не йдеться в дослідженнях інших українських діалектів. Наша фіксація говіркового дискурсу в усіх можливих форматах може забезпечити віднайдення таких фонетико-граматичних репрезентацій займенника.

Говіркове мовлення представляє й т. зв. займенники-артиклі [7, с. 87], зафіксовані в прецедентних текстах (*ї |кажу йїму // |тойе то / йак йо|го*; *йак одна |ж`їнка ка|зала, в однойї пер|рекупки ку|пила*).

Діалектні особливості займенникових форм (архаїчні та інноваційні видозміни) – збереження в говірці паралельно зі звичайними формами займенників давніх енклітичних форм, які в мовному потоці інтонаційно приєднуються до попереднього слова, утворюючи одне фонетичне ціле, поширеність особового займенника без протетичного [н] в конструкції з прийменником, скорочені та редупліковані форми – репрезентують через граматичний лад говірку як мовну систему (пор. [2, с. 167–188]).

Займенникова словозміна в контексті повнозначних частин мови зумовлена в основному фонетичними явищами, зафіксованими в процесі історичного розвитку української мови та її діалектів (див. [2, с. 285–286]), і серед них степового говору південно-східного наріччя. Аналогічні впливи на говіркове мовлення виявляються меншою мірою.

Такі спостереження над уживанням граматичних форм займенників різних граматичних розрядів у говірковому дискурсі дають підстави вважати говірку села Піщаний Брід Кіровоградської області латеральним мікродіалектним утворенням степового говору [12, с. 54], адже аналізовані форми виявляють більше його ознак порівняно з порубіжним подільським діалектом.

Висновки та перспективи. Засвідчені за текстографічними даними особливості займенникових форм у говірці с. Піщаний Брід сприяють не лише уведенню до наукового обігу нового емпіричного матеріалу, а й дослідженню всього набору одиниць цієї мовної системи. Діалектний матеріал репрезентує чимало граматичних явищ, що сприяє лінгвістичній інтерпретації структурних рис говірки, вивчення їх системних зв'язків у різноманітних виражальних конструкціях, у контекстах тощо.

Дослідження системи займенникових форм, засвідчених у мовленні респондентів української степової говірки села Піщаний Брід Добровеличківського району Кіровоградської області, показало й периферійність морфологічних розрядів щодо літературного та діалектного узусу, і лакунарність окремих слів у граматичній системі цього діалектного утворення. Аналіз говіркових текстів як комунікативно зумовлених діалектних характеристик мовлення продемонстрував переваги в діагностиці спонтанних виявів у різноманітних виражальних конструкціях. З'ясовано, що займенникова словозміна в говірковому дискурсі зумовлена в основному фонетичними явищами та аналогійними впливами. Представлені в дослідженні займенникові форми в текстах поодинокі виявляють релевантні риси більшості українських діалектів, однак окремі граматичні ідіомеми вже на цьому етапі можна трактувати як вузькодіалектні явища. Опис

займенників як складників граматичної системи говірки спроектований на застосування сучасних лінгвістичних дослідницьких процедур, що забезпечить екстраполяцію моноговіркових займенникових форм у подальших діалектологічних морфологічних студіях. Екстраполяція моноговіркових займенникових форм у перспективі розширить морфологічний аспект ідіомологічних та загалом діалектологічних студій.

Список використаної літератури

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ : Вища школа, 1980. 246 с.
2. Ващенко В. С. Полтавські говори. Харків : ХДУ, 1957. 540 с.
3. Гриценко П. Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ. *Збірник лінгвістичних праць. До 60-річчя проф. О. А. Колесникова*. Ізмаїл, 2000. С. 9–15.
4. Громко Т. Система говіркових явищ в монодіалектних описах. *Науковий вісник Східно-європейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки*. Вип. 3(407). Луцьк, 2020. С. 24–28.
5. Громко Т. Сучасна текстографія діалектоносіїв степової говірки. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. Вип. 175. Кропивницький : КОД, 2019. С. 29–33.
6. Делюсто М. С. Граматика говірки у світлі тексту : дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2010. 235 с.
7. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. Київ, 1966. 307 с.
8. Кисляк Л. Н. Покутсько-гуцульські діалектні ознаки прономінальної словозміни в говірці села Кубаївка Надвірнянського району. *Science and Education a New Dimension. Philology, IV (26)*. Issue 106. Budapest, 2016. С. 15–18.
9. Ковальчук М. П. Займенникова парадигма в говірці села Середній Майдан Надвірнянського району. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. № 1. Ч. 1. 2020. С. 104–108.
10. Колесников А. О. Морфологія українських південнобессарабських говірок: генеза і динаміка. Ізмаїл : СМІЛ, 2015. 676 с.
11. Мукан А. М. Варіантність форм у деяких новостворених говорах української мови. *Українська діалектна морфологія*. Київ, 1969. С. 191–199.

References

1. Bevzenko, S. P. (1980). *Ukrainska dialektolohiia* [Ukrainian dialectology]. Kyiv, 246 (in Ukr.).
2. Vashchenko, V. S. (1957). *Poltavski hovory* [Poltava dialects]. Kharkiv, 540 (in Ukr.).
3. Hrytsenko, P. Yu. (2000). *Tekst yak prostir vyjavu dialektnykh yavyshev* [Text as a space of manifestation of dialectal phenomena]. In : *Zbirnyk lnhvistychnykh prats* [Collection of linguistic works] : do 60-richchia prof. O. A. Kolesnykova. Izmail, 9–15 (in Ukr.).
4. Hromko, T. (2020). *Systema hovirkovykh yavyshev v monodialektnykh opysakh* [The system of the speech phenomena in monodialect descriptions]. In : *Naukovyi visnyk Shkhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriiia : Filolohichni nauky* [Scientific Bulletin of the Lesia Ukrainka East European National University. Series: Philological Sciences]. 3(407). Lutsk, 24–28 (in Ukr.).
5. Hromko, T. (2019). *Suchasna tekstohrafiia dialektonosiiiv stepovoi hovirky* [Modern textography of the dialects of steppe dialect]. In : *Naukovi zapysky. Seriiia : Filolohichni nauky (movoznavstvo)* [Scientific notes. Series : Philological Sciences (Linguistics)]. 175. Kropyvnytskyi, 29–33 (in Ukr.).
6. Deliuosto, M. S. (2010). *Hramatyka hovirky u svitli tekstu* [Subdialect grammar in the light of the text]. PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 235 (in Ukr.).
7. Zhylyko, F. T. (1966). *Narysy z dialektolohii ukrainskoi movy* [Essays on the dialectology of the Ukrainian language]. Kyiv, 307 (in Ukr.).
8. Kysliak, L. N. (2016). *Pokutsko-hutsulski dialektni oznaky pronominalnoi slovozmyny v hovirtsii sela Kubaivka Nadvirnianskoho raionu* [Pokutsk-Hutsul dialect features of pronominal word change in the dialect of the Kubayivka village, Nadvirna district]. In : *Science and Education a New Dimension. Philology. IV (26)*. Issue 106. Budapest, 15–18 (in Ukr.).
9. Kovalchuk, M. P. (2020). *Zaimennykova paradyhma v hovirtsii sela Serednii Mайдan Nadvirnianskoho raionu* [Pronoun paradigm in the dialect of Serenyi Mайдan village, Nadvirna district]. In : *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Filolohichni nauky* [Bulletin of Zaporizhia National University. Philological sciences]. 1/ I. 104–108 (in Ukr.).
10. Kolesnykov, A. O. (2015). *Morfolohiia ukrainskykh pivdennobesarabskykh hovirok: heneza i dynamika* [Morphology of Ukrainian South Bessarabian dialects: genesis and dynamics]. Izmail, 676 (in Ukr.).
11. Mukan, A. M. (1969) *Variantnist form u deiakykh novostvorenykh hovorakh ukrainskoi movy* [Variety of forms in some newly created dialects of Ukrainian language]. In : *Ukrainska dialektna morfologhiia* [Ukrainian dialect morphology]. Kyiv, 191–199 (in Ukr.).

T. V. HROMKO. THE SYSTEM OF PRONOUN GRAMMAR FORMS ACCORDING TO TEXTOGRAPHIC IDIOM DATA

Summary. Introduction. *The study of the grammatical system of speech, and including the features of pronoun forms, contribute not only to the introduction of empirical material into scientific circulation, but also to studying of the whole set of units of this language system. Spoken material represents a significant number of grammatical features, which contributes to the linguistic interpretation of the whole set of units of speech as a language system through a set of relevant structural features, their systemic connections in contexts, and so on.*

Purpose. *The purpose of the article is to describe the system of pronoun forms according to the textual data of the dialect of the Pishchany Brid village, Dobrovelychkivskyi district, Kirovohrad region. The analysis of spoken texts as communicatively conditioned dialectal characteristics of speech shows the advantages in the diagnosis of spontaneous manifestations in various expressive constructions. Some word forms and phrases with nouns are established as the realization of morphological features of speech in the process of elicitation during the collection of field material.*

Results. *A study of the system of pronoun forms recorded in the speech of the Ukrainian steppe dialect of the Pishchany Brid village, Dobrovelychkivskyi district, Kirovohrad region, showed both the peripherality of morphological categories in terms of literary and dialectal usage and the lacunarity of individual words in the grammatical system of this dialect. The analysis of spoken texts as communicatively conditioned dialectal characteristics of speech showed advantages in the diagnosis of spontaneous manifestations in various expressive constructions. The noun forms presented in the research on the basis of textual sources reveal both relevant features of the steppe dialect of the south-eastern dialect of the Ukrainian language, as well as certain grammatical narrow-dialect phenomena. And only the fixation of speech discourse in all possible formats can ensure the discovery of phonetic and grammatical representations of the pronoun.*

Originality. *It was found that the pronoun in the discourse is mainly due to phonetic phenomena and similar influences. The description of pronouns of the grammatical system of speech projects in the application of modern linguistic research procedures the extrapolation of monoverbal pronouns in further dialectological morphological studies.*

Conclusion. *The noun forms presented in the study on the basis of textual sources single-handedly reveal relevant features of most Ukrainian dialects, but some grammatical idioms can already be interpreted as narrow-dialect phenomena at this stage. Extrapolation of monosyllabic noun forms in the future will expand the morphological aspect of idiomological and dialectological studies.*

Key words: *dialectology, dialect, steppe dialect, grammar system, pronoun, pronoun forms, word change, Pishchany Brid village.*

Надійшла до редакції 21.09.20
Прийнято до друку 28.10.20